

Okul Kütüphanesi Ve Nitelikli Kütüphane Kullanımı Sağlayan Bir Program: Uluslararası Bakalorya Diploma Programı

Namık Kemal Demir

Dr. TED Ankara Koleji Vakfı Okulları Lise Kısmı Kütüphanesi,
nkdemir@tedankara.k12.tr

Giriş

Eğitim sistemi yapısı gereği sürekli gelişimi içinde barındırır. Geleneksel eğitim anlayışının günümüzün ve geleceğin gereksinimlerine yanıt vermediği ortadadır. Eğitimin amaçlarında, eğitim kurumunun yapı ve işlevlerinde, eğitim programının içeriğinde ciddi yenilikler yapmak gerekmektedir. Günümüzde ülkelerin kendilerine sormaları gereken birinci soru işgücünün ne kadar eğitilmiş olduğu ve bu işgücünün küreselleşmiş bir dünyada ne kadar rekabet edebileceğidir. Tüm mezunların Türkiye’de ve Avrupa’da şu an mevcut olan daha rekabetçi dünyada var olmasını sağlamak için büyük değişikliklere gereksinim duyulmaktadır. Bu bağlamda Avrupa ile bütünleşme ve küreselleşme beraberinde bir takım yükümlülükler getirmektedir. Aynı zamanda Türk eğitime yüksek kalite getirmek, Türkiye’deki tüm öğrencilere daha iyi eğitim ve istihdam olanakları sunabilmek için, sorun ve çözümleriyle Türk eğitim sisteminde büyük bir yapısal değişikliğin ele alınma zamanıdır Vorkink (2006, 1-3), Hake (2006, 22), TED (2008, 252-255), Horn (2008, 113-121).

Alanyazın incelendiğinde Türkiye’de ortaöğretim sorunlarındaki ortak noktalar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Eğitim sistemi bilgi yüklemeye dayalı ve ezbercidir.
- Eğitimde sınav araç olmaktan çok amaç olmuştur.
- Eğitim, öğrencileri yaşama hazırlamamakta yaşama örtüşmemektedir.
- Öğrenciler öğrendiklerini yaşantılarında kullanmamaktadırlar.
- Bu eğitim sistemi içerisinde öğrenciye eleştirel düşünme becerisi ile kendini ifade etme becerisini kazandırmayan, sorgulayıcı değil söyleneni kabul etmeyi içeren eğitim olanakları verilmekte, ülke ve dünya sorunlarına ilgisiz, duyarsız öğrenci yetiştirilmektedir.

- Eğitimin programlarına koşut olarak hazırlanan ders kitapları, öğretim yöntemleri ve öğrenme-öğretme etkinlikleri öğrencilere uygun değildir.
- Öğrenciler, ilköğretimden gelen yönlendirme eksikliği ile ortaöğretimde farklı ilgi, yetenek ve kapasitelerine göre ayıramamakta, geldikleri çevrenin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapılanması, geleceğe bakıştaki belirsizlikler ve mevcut okul ortamlarının yetersizlikleri sorunlar yaratmaktadır (Summak, 2000, 291-311; Yükseler, 2001,17; Eskicumalı, 2003, 1-6; Canberk, 2003, 20; Eşme, 2004, 1-4; Kızıltepe, 2004, 1-3; Yavuzer, 2005, 10; TÜBİTAK, 2005, 1-2, Zeylan, 2007, 184).

Okullar, bilgilerin ezberletilmesi üzerinde odaklaşmaktan vazgeçip bilginin nasıl bulunacağı ve nasıl kullanılacağı üzerinde daha çok vurgu yapmalıdır (Aydın, 2006, 11). Aynı derecede önemli bir diğer nokta ise sunulan eğitimin “kalitesidir”. Eğitim sisteminin öğrenmeyi öğrenen, bilgi üretilip yayabilen, araştıran, sorgulayan, eleştirel bakabilen, ulusal ve evrensel değerleri uzlaştırabilen, vizyonu olan, stratejik düşünebilen bireyler yetiştirecek yapıda örgütlenmesi gerekmektedir (Balcı, Ali ve diğerleri, 2007,148). Programlar, araştırmacı ruh ve kimliğin yetişmesine imkan tanıyacak bir içeriğe kavuşturulmalıdır. Zira öğrenmeyi öğrenmek okulda öğretilen şeylerden çok daha önemlidir. Bilgiler çok kısa sürede hızla işlevini yitirebilmektedir. Düşünmenin, araştırmanın, sorgulama ve çalışmanın yeni yol ve yöntemlerini öğrenmenin değeri ise sonsuzdur (Doğan, 2004, 41).

Türkiye’de devlet okullarının kalite ve niteliğinin düşmekte olduğu, bu okullarda eğitim ve öğretimin giderek etkisizleştiği, öğrencinin, çevrenin ve velinin beklentilerini karşılamaktan uzaklaştığı sıklıkla dile getirilen sorunlar arasındadır (Satici, Kuru ve Arslan, 2006, 16). Böylesine sorunları olan eğitim sistemimizin orta öğretim kurumlarının kütüphanelerinin içinde olduğu duruma geçmeden önce okul kütüphanesi, okul kütüphanesinin amaçları ve yapısının açıklanmasında yarar vardır.

Okul Kütüphanesi

Bu bölümde Türkiye’de okul kütüphanelerinin durumuna geçmeden önce okul kütüphanesinin tanımı ve görevlerinin verilmesi yararlı olacaktır. Okul kütüphanesi: İlkokul ile her düzey ve türdeki orta dereceli öğretim kuruluşunda oluşan; gerek eğitim’in temel like ve amaçları gerekse okul’un özel olarak yöneldiği amaçların gerçekleşmesine yardımcı; Okul eğitimi’nin önce fırsat eşitliği içinde bütünlük ve

gelişen bir içerik kazanarak yürümesi, sonra da eğitim'in yaşam boyu sürecek bir kişisel etkinliğe dönüşmesini sağlamakla yükümlü, hizmet birimidir (Soysal, 1998. 181).

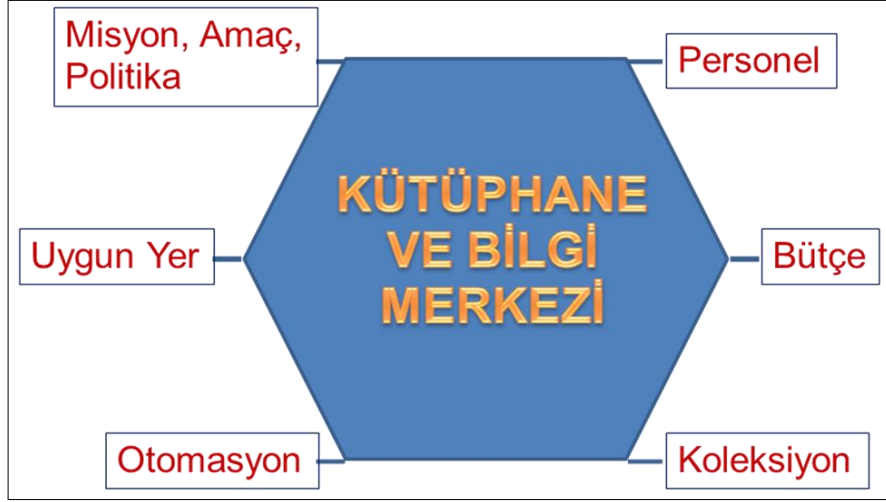
Okul Kütüphanesinin Amaçları

Okul Kütüphanesi eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Aşağıdakiler okuryazarlığın, bilgi okuryazarlığının, öğretimin, öğrenmenin ve kültürel gelişimin temeli olarak, okul kütüphanesi hizmetlerinin özünü temsil eder:

- Okulun görevleriyle birlikte öğretim programında belirtilen eğitimsel amaçları desteklemek ve ilerletmek;
- Çocuklarda okuma, öğrenme, yaşamları boyunca kütüphane kullanma alışkanlığını ve zevkini geliştirmek ve sürdürmek;
- Bilgi edinme, anlama, hayal kurma ve eğlenme amacıyla bilgiyi kullanma ve yaratıcılığı sağlama deneyimlerini oluşturacak fırsatlar sunmak;
- Toplumdaki iletişim yöntemlerine duyarlı olarak yapıya, biçime veya ortama bakılmaksızın bilgiyi değerlendirmeleri ve kullanmaları için bütün öğrencileri eğiterek beceri kazanmalarını desteklemek;
- Yerel, bölgesel, ulusal ve evrensel kaynaklara erişimi sağlayarak kullanıcıların farklı görüşleri, deneyimleri ve düşünceleri üretebilmelerinde gerekli olanakları tanımak;
- Sosyal ve kültürel olayların farkında olmayı ve bunlara önem vermeyi sağlayan faaliyetler düzenlemek;
- Okulun görevlerini başarıyla yerine getirmesi için öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve velilerle birlikte çalışmak;
- Etkin ve sorumlu vatandaş olarak demokrasiye katılmak için düşünce ve bilgiye erişim özgürlüğünün gerekliliğini benimsetmek;
- Okul kütüphanesinin kaynaklarını, hizmetlerini ve okumanın gerekliliğini okulun tamamına ve ilgili olabilecek herkese anlatmak.
- Okul kütüphanesi bu görevleri politika ve hizmetler geliştirerek, kaynakları seçip elde ederek, uygun bilgi kaynaklarına fiziksel ve düşünsel erişim sağlayarak, eğitimsel olanaklar sunarak ve eğitilmiş personel çalıştırarak yerine getirir (İFLA/ UNESCO).

Yapılan çalışmalar sonucunda bir okul kütüphanesinin kendi içindeki yapısı Şekil 1’de görüldüğü gibi tanımlanabilir (Çömlekçi, 2008, 2).

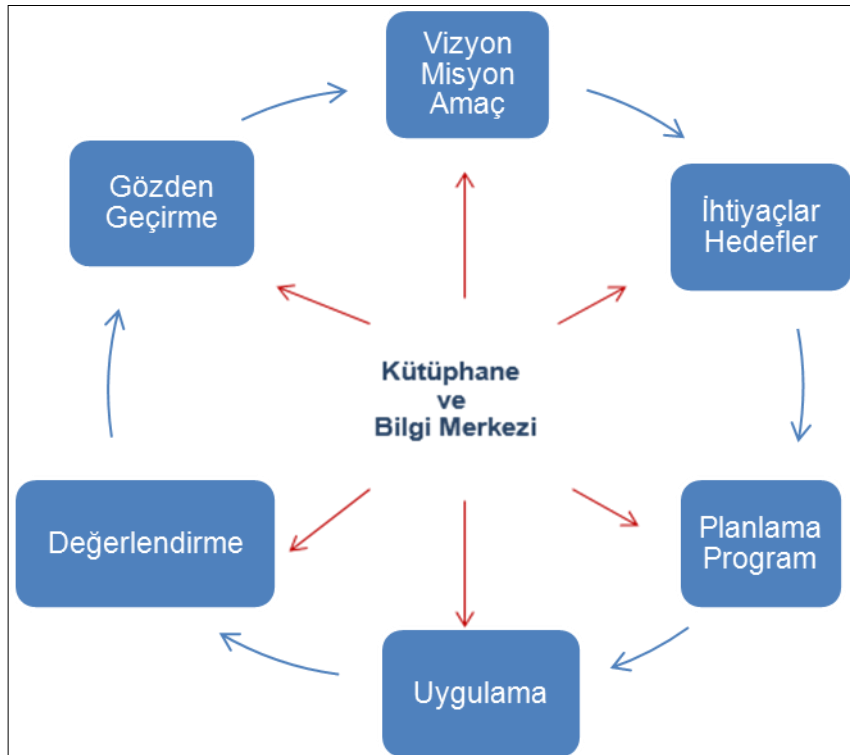
Şekil: 1 Okul Kütüphanesinin yapısı.

Misyon, Amaç, Politika

Bir okul kütüphanesinin standartlara uygun olarak hizmet verebilmesi için; öncelikle bir politikasının misyonun ve amaçlarının açıkça belirtildiği bir yönergesinin olması gerekmektedir. Şekil 2’de bu yönergenin ne şekilde hazırlanacağı belirtilmiştir.

Şekil: 2 Okul Kütüphanesinin yönergesinin yapısı.

Kütüphanenin bağlı olduğu kurumun amaçları doğrultusunda kütüphanenin vizyonu, misyonu ve amaçları belirlenmelidir. Bunlar belirlenirken ihtiyaçlar saptanmalı ve ona göre gerçekleştirilebilecek hedefler koyulmalıdır. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için planlamalar ve programlar yapılmalı, bunlar uygulanmalı ve uygulama sonuçları sürekli olarak değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmeler sonucunda gerekiyorsa yönerge yeniden gözden geçirilmelidir. (Çömlekçi, 2008, 3).

Personel

Kütüphanelerin eğitim ve öğretime etkin bir şekilde katılmasında ve işlevlerini en iyi şekilde yerine getirmesinde çalışan personel son derece önemlidir. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler bu alanda çalışanlarının birçok alanda uzmanlaşmış olmasını zorunlu kılmıştır. Eskinin geleneksel kütüphaneci anlayışı tamamen değişmiş bu alanda çalışanların kullanıcılarının bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik olarak;

- Okul için bir bilgi rehberi,
- Program yöneticisi (planlama, bütçe, raporlama, değerlendirme)
- Bilgi kılavuzu(koleksiyon geliştiren, bilgi ihtiyaçlarını belirleyen, bilgileri bulan, organize eden sunan)
- Teknoloji uzmanı(ihtiyaçları belirleyen, uygun e-materyaller seçebilen ve kullanım rehberlerini hazırlayabilen)
- Öğretmen ve öğrenenler arasında işbirliği kuran kişi(üretilen bilgi kaynaklarını öğrenenlere sunan)

olması gerekmektedir. Başka bir deyişle okul kütüphane çalışanı;

1. Öğrenme ve öğretme konusunda bilgi sahibi olmalı,
 - a. Öğretmenler ile birlikte çalışacak
 - b. Öğrencilerle bire bir çalışma yapabilecek
 - c. Kullanıcıları için kullanım rehberleri hazırlayabilecek
2. Bilgiye Erişim ve dağıtımını gerçekleştirmek için,
 - a. Seçim ve sağlama
 - b. Kataloqlama ve sınıflama
 - c. Ödünç verme, alma
 - d. Referans, Danışma

- e. Bilgi okuryazarlığı(bilgi arama, bulma, değerlendirme sunma vs.) konularını bilmeli
3. Kullanılacak programların yönetimi için
 - a. Bilgisayar okuryazarı
 - b. Teknoloji(Bilgisayar, kütüphane otomasyonu)
 - c. Online veri tabanları, seçimi kullanımı vs.
 - d. Yazılım seçimleri ve yönetimi
 - e. Güncel duyuru hizmetleri
 - f. Yönetim toplantıları, istatistik ve raporlar hazırlayabilmeli
 4. İşbirliği
 - a. Kütüphane etkinlikleri (imza günleri, yazarlar ile işbirliği)
 - b. Materyal seçimi (yayıncılar ile işbirliği)
 - c. Kütüphaneler arası işbirliği yapabilmelidir (Çömlekçi, 2008, 4).

Bütçe

Okul kütüphanelerinin işlevlerini yerine getirebilmesi ve ihtiyaç duyulan/duyulacak bilgi kaynaklarını alabilmeleri ve hizmetlerini planlayabilmeleri için hizmet verdiği kurum içinde mutlaka bir bütçesi olmalı ve bu bütçe ihtiyaçlar oranında sürekli olarak gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir (Çömlekçi, 2008, 4).

Koleksiyon

Okul kütüphanelerinin kullanıcılarının bilgiye olan gereksinimlerini karşılayabilmeleri için basılı veya elektronik ortamda kullanıcı sayılarıyla orantılı olarak çeşitli bilgi kaynaklarına ihtiyaçları vardır. Koleksiyonu genellikle;

- Referans Kaynakları
 - Sözlükler, Ansiklopediler, Atlaslar, Rehberler
- Kitaplar
 - Romanlar, inceleme araştırma kitapları, resimli kitaplar
- Süreli Yayınlar
 - Dergiler, yıllıklar, istatistikler vs.
- Görsel işitsel materyaller
 - Ses kasetleri, video, cd, dvd
- Elektronik yayınlar
 - Çevrimiçi veri tabanları(EbscoHost, Gale vs.)

oluşturmaktadır. Gerek MEB Okul Kütüphaneleri Yönetmeliğinde gerekse dünya standartlarında (Milli Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2001; IFLA/UNESCO Okul Kütüphaneleri Rehberi, 2008; Okul Kütüphanesi Standartları, 2008; Etkili Okul kütüphaneleri için Minesoto Standartları, 2008) öğrenci başına düşen kitap miktarı 10 ile 15 kitap arasındadır ve her yıl koleksiyonun %5 ile %10 oranında güncelleştirilmesi önerilmektedir.

Otomasyon

Daha etkin ve kısa sürede sağlıklı hizmet verebilmenin temel taşlarından biri de kullanılan otomasyon yazılımlarıdır. Bu nedenle ülkemizde kütüphaneler de özellikle 1990'lerden itibaren otomasyona geçmeye başlamışlar ve bütün hizmetlerini bilgisayar ortamından verebilir hale gelmişlerdir. Bu hizmetlerin kullanıcıya ulaştırılmasında ve sağlıklı istatistikî bilgiler toplanmasında son derece önemlidir. Genellikle aşağıdaki alanları kapsamaktadır.

- Kütüphane yazılımı (Sağlama, kataloglama, ödünç verme, süreli yayınlar)
 - Standartlara uygun uzaktan erişilebilen
- Web sitesi
 - E-kaynakların kullanımı, kütüphane hizmetlerinin sunulması vs.
- Bilgisayarlar (İnternet erişimli)
 - İnternet bağlantılı bilgisayar (Her 400 kullanıcı için 10 bilgisayar)
- Görsel işitsel yayınlar için
 - Video oynatıcı, kasetçalar, DVD, VCD, CD çalar
- Projeksiyon
 - Perde, tepegöz, e-tahta (Çömlekçi, 2008, 4).

Uygun Yer

Kütüphanelerde verilen hizmetleri kullanımını etkileyen en önemli nedenlerden birisi uygun ve hizmetlerin gerçekleştirilmesini sağlayacak genişlikte bir kütüphane alanının belirlenmemesidir. Kütüphane için seçilecek alanların saptanmasında aşağıdaki kıstaslar göz önünde bulundurulmalıdır.

- ✓ Amaca göre bir yer seçilmeli,
- ✓ Her yerden kolayca erişilebilir olmalı,

- ✓ Planlanan koleksiyonun büyüklüğüne ve verilecek hizmetlere göre alan belirlenmeli,
- ✓ Isı, ışık, nem, havalandırma gibi fiziksel ortam durumları değerlendirilmeli,
- ✓ Renkler, ses kontrolü, güvenlik durumları düşünülmeli,
- ✓ Kütüphanede yapılacak aktivitelere göre alanlar belirlenmelidir

MEB'in Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, (Milli Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2001) Çömlekçi'nin belirttiği gibi yönetmeliğin 6. Maddesine atfen hazırlanmış olduğu Okul kütüphaneleri Yönergesinin 6-(1) maddesinde de benzer tanımlamalar yapılmış ve yine aynı yönergede donanımla ilgili çeşitli standartlar belirlenmiştir (Çömlekçi, 2008, 7).

Yukarıda görüldüğü gibi okul kütüphanesinin misyon, vizyon, amacının yanında personel, bütçe, koleksiyon, otomasyon, uygun yerin eksiksiz olarak olması gerekmektedir. Ülkemizde okul kütüphanelerinin durumuna baktığımızda görülen tablo hiç de iç açıcı değildir. Yıllardır “yeniden yapılanma” süreci yaşayan ve bu nedenle çok yönlü bir “bilgi sorunu” karşısında kalmış ülkemizde, okul kütüphanesi'nin üstte betimlenen kavramsal içerik ötesinde, daha özel bir boyutu bulunmakta: verilen eğitim öğrencilerde bilgi'yi, yaşam biçimi ya da kişilik oluşumu'nun bir parçası yapamamaktadır (Soysal, 1998, 181). Bunun nedenlerinden birisi, Türkiye’de kültür, eğitim ve bilim politikalarının olmayışdır. Bilindiği gibi, Okul, “birey”e belli amaçlarla bilgi ve beceri kazandırılan yer’dir. Günümüz öğrencisi, okul’da yoğun ve dizgesel bir bilgi yığını ile yüz yüzedir. Çünkü, bilgi'nin giderek daha çok gereksinildiği bir süreçten geçiyoruz.Böyle bir süreçte Türkiye'nin yaşam gücü de, bilgi'ye bakış açısı o'nun her an gereksinim duyulması ve kullanılmasına bağlı olacaktır.Bunun sağlanması için okullarda beş öğeyi sağlamak gerekmektedir (Soysal, 1998, 181).

1. Kütüphanesiz bir eğitim düşünemeyen buna bağlı olarak eğitimi ciddiye alan bir **okul yöneticisi**,
2. Kütüphane'yi, eğitim'in yöneldiği genel/özel ilke ve amaçlar uyarınca, düzenli bir kaynak ve rehberlik merkezi; sonuçta okul'un bütünleyicisi kılacak **ders programları**,
3. Kütüphane'nin okul içindeki konum ve örgütlenişini belirleyici **yönetmelik**,

4. Eğitim'e kütüphane aracılığıyla daha zengin bir içerik ve etki kazandıracak **öğretmen** (Soysal, 1998, 182),
5. Gereksinin duyulan bilgiyi sağlayacak, yukardaki maddelerin iletişimini sağlayacak, üniversitelerin Bilgi Belge Yönetimi bölümü mezunu **Kütüphaneci.**

Bugün ülkemizde Resmi orta öğretim okullarında 4951 kütüphane vardır. Bu okulların hiçbirinde kütüphaneci yoktur. Hiçbir zamanda olmamıştır. Özel liseler: Araştırma yapılırken Türkiye'de kaç özel lise var? Kaçında kütüphane var? Kütüphanesi olanlarda kütüphaneci çalışmakta mıdır? Kaç kütüphaneci çalışmaktadır? Sorularına yanıt bulabilmek için Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü, Bilgi İşlem Şubesine başvurulmuştur. Sadece Türkiye'de kaç özel lise var sorusuna yanıt alınabilmiştir. MEB.ÖÖKGM'de Türkiye'deki özel liselerin kütüphanelerine yönelik bir istatistik tutulmamaktadır. Böylece 71 adet Özel hazırlık+4 Yıllık Lise'nin kaçında kütüphane vardır? Kütüphaneci var mıdır? Öğrenilememiştir. Bununla birlikte ülkemizde bazı özel okulların dünyadaki gelişmeleri yakından izledikleri ve yeni eğitim yaklaşımlarını kısa sürede bünyelerine uyarladıkları görülmektedir. Eğitim-öğretimin geliştirilmesinde örnek uygulamaları olan özel okullarımız mevcuttur.

Dünyada her geçen gün artan oranda kabul gören, adeta evrensel bir eğitim ölçüsü olarak kabul edilmeye başlanan Uluslararası Bakalorya Örgütü'nün (UBÖ) geliştirip uygulamaya koyduğu Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (UBDP) ; akademik anlamda nitelikli, uluslararası standartlara sahip olduğu ve öğrenci merkezli eğitim uyguladığı için dünyanın en geçerli programlarından biridir. UBDP, araştıran, sorgulayan, eleştirel düşünen, sorun çözme becerilerine sahip ve bu sayede kültürlerarası anlayış ve saygı çerçevesinde daha iyi, barış dolu dünya yaratmaya yardımcı olacak genç insanlar yetiştirmeyi amaç edinmiştir. Dünyada uygulandığı okullara kazandırdığı saygınlık, okul başarısında artış ve nitelikli eğitimi ile her geçen gün daha çok kabul gören UBDP ülkemizde de on dört yıldır çoğu özel okul ve bir sosyal bilimler lisesinde uygulanmaktadır.

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı: Uluslararası Bakalorya Örgütü

Uluslararası Bakalorya Örgütü (UBÖ), İsviçre yasalarına göre kurulmuş, kar amacı olmayan, özel bir sivil toplum kuruluşu olup, merkezi Cenevre'dedir. UBÖ, Avrupa Konseyi tarafından tanınmıştır ve Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü'nde (UNESCO) "danışmanlık" statüsü vardır (Uluslararası Bakalorya Örgütü, 2007, 1, www.ibo.org).

UBÖ, 1960 yılında, bulunduğu ülkeyi sık değiştirmek zorunda kalan öğrenciler için ortak bir eğitim programı ve üniversiteye girişte geçerli bir diploma sağlamak amacıyla, uluslararası okulların çabalarıyla kurulmuştur (UBÖ, 2007, 1, www.ibo.org). 21 Nisan 2008 tarihi itibarıyla 127 ülkede, 2300 okulda Diploma Programı (DP), Ortaöğretim Programı (MYP) ve İlköğretim Programı (PYP)'na 611.000'den fazla öğrenci devam etmektedir (UBÖ, 2008, 1, www.ibo.org).

UBÖ'nün kuruluş misyonu şöyle ifade edilmektedir: (UBÖ, 2007, 1, www.ibo.org).

- UBÖ, kültürlerarası anlayış ve saygıyla daha iyi ve daha fazla barış içinde yaşayan bir dünya yaratmaya çalışan sorgulayıcı ve anlayışlı gençler yetiştirmeyi amaçlar,
- UBÖ, bu amacına ulaşmak için okullar, ülkeler, hükümetler ve uluslararası örgütlerle işbirliği yaparak zorlayıcı öğretim programları ve ölçme, değerlendirme sistemleri geliştirmek için çalışır,
- UBÖ, dünyanın her yerindeki öğrencileri, farklılıkları olan başka insanların da haklı olabileceklerini anlayan, etkin, sevecen ve yaşam boyu öğrenme ilkesiyle yetişmiş kişiler olmaya yönlendirir,
- UBÖ, öğrencilerde başka kültürlerle saygı duyarak uluslararası ilişkileri geliştirirken, kendi çevreleriyle de uyum içinde olmaya ve güçlü bir kültürel kimlik geliştirmeye yönlendirir.

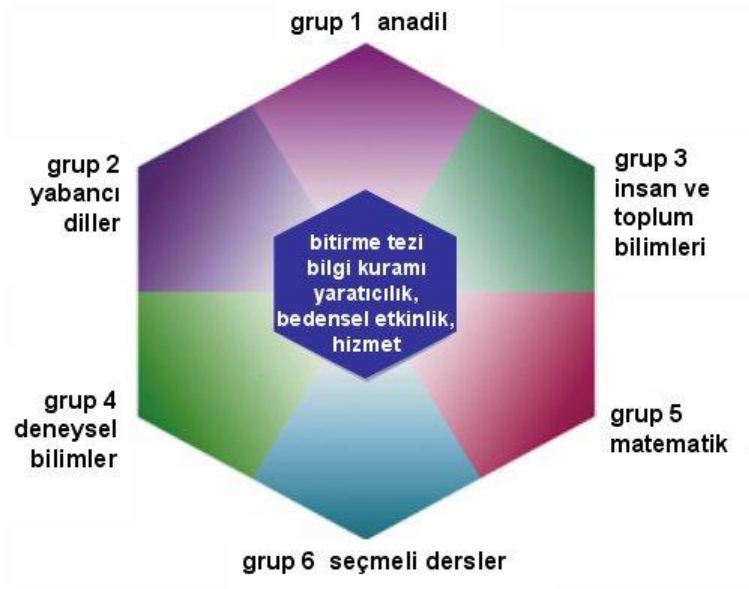
UBDP: Ortaöğretimin son iki yılındaki öğrenciler için lise programı (Diploma Programme, DP). Bu programa katılan öğrenciler bağımsız çalışabilen, olayları değişik açılardan görebilen, eleştirel düşünen, uluslararası bakış açısına sahip, okulda öğrendikleri ile dış dünyadaki gerçekleri birleştirebilen ve ezberci yaklaşım yerine

araştırmacı, soran, sorgulayan; neyi, ne için öğrendiğini bilen bireyler olarak yetiştirilirler.

UB Diploma Programı

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (UBDP), her biri çeşitli seçenekler sunan başlıca altı ders grubundan oluşan bir programdır (Şekil 2). Bu program, asıl kaynakta olduğu gibi şematik olarak bir altıgen ile gösterilmektedir (Şekil 2). Altıgenin her köşesinden bir ders seçilmektedir. Programda, Bitirme Tezi, Bilgi Kuramı ve Yaratıcılık, Etkinlik, Hizmet çalışmaları tamamlanmaktadır (DP, 2007, www.ibo.org).

Şekil 3. UBDP program şeması

Diploma programının tamamlanması için aşağıdakilerin yerine getirilmesi gerekmektedir (DP, 2007, www.ibo.org):

- 6 gurubun her birinden üç'ü "ileri düzeyde" (Higher Level-HL), diğer üçü de başlangıç düzeyinde (Standart Level-SL) işlenmek üzere altı ders seçilmesi,
- İleri düzey dersleri için minimum 240, standart düzey dersleri için ise minimum 150 saat öğretim alınması,

- Altıgen içinde yer alan bilginin ne olduğunun, çeşitli alanlarda inanç, yargıların ve öğrencilerin kişisel deneyimlerinin irdelenmesini kapsayan 100 saatlik Bilgi Kuramı (TOK) dersinin tamamlanması,
- Toplam 150 saatlik Yaratıcılık, Etkinlik ve Hizmet (CAS) aktivitelerinden oluşan programının başarıyla tamamlanması,
- Öğrencinin kendisi tarafından planladığı, yürüttüğü ve 4000 kelime civarında bir araştırma tezi (uzun tez) sunulması,

Diploma adayları aşağıda belirtilen altı gurubun her birinden bir ders seçerek tamamlamaları gereken altı dersi belirlerler (UBÖ, 2007, 5, www.ibo.org):

1. Grup (Dil A1 Ana Dil ve Edebiyat)

UB Programında öğrencilerin kendi kültürlerine bağlı kalmalarını teşvik etme politikasının bir parçası olan bu ders 80'den fazla dilde yapılmaktadır. Dersin amacı öğrencinin yazma, konuşma becerilerini ve ana dilindeki edebi mirasına saygısını; dünya edebiyatı çalışmalarının verdiği uluslararası bakış açısı ile tamamlamaktır

2. Grup Yabancı Dil Dersleri (Dil A2 veya B veya Dil AB Başlangıç)

Dili de (İngilizce) anadili gibi kullanabilen , daha önceden dil öğrenme deneyimi olan yabancı dil öğrencilerine, hem de dil öğrenmek konusunda başlangıç düzeyinde olan öğrencilere uygun olarak çeşitli düzeylerde sunulmaktadır. Dersin temel amacı öğrencilere dili çeşitli bağlamlarda ve birçok amaçlar doğrultusunda kullandırmaktır. Dersler yazılı ve sözlü iletişim üzerinde odaklanır. Bütün diploma adayları bu dersi alır.

3. Grup (İnsan ve Toplum Bilimleri)

Bu grupta; İşletme ve Yönetim, Ekonomi, Coğrafya, Tarih, İslam Tarihi, Küreselleşen Toplumda İletişim Teknolojisi, Felsefe, Psikoloji ve Sosyal Antropoloji ve Sosyal Bilimler gibi dersler yer almaktadır.

4. Grup (Deneysel Bilimler)

Bu gruptaki dersler şunlardır: Biyoloji, Kimya, Fizik, Çevre Sistemleri, Tasarım Teknolojisi, Disiplinler arası 4.grup projesiyle uygulamalı laboratuvar becerileri geliştirilen bu derslerde, grup çalışmasına dayalı öğrenme desteklenir. Öğrenciler bu ders programı içinde ahlaki bilinç, yerel ve küresel değerler konularını inceleyerek sosyal sorumluluklarını geliştirirler.

5. Grup (Matematik)

Diploma alacak tüm adayların bir matematik dersi almaları gerekir. Bu program içinde de değişik yeteneklere ve öğrencilerin farklı ilgi düzeylerine yönelik; Matematik, Matematiksel Yöntemler, Matematik Çalışmaları ve İleri Düzey Matematik olmak üzere dört seçenek vardır. Bu derslerinin her birinin amacı öğrencinin matematiği ileri düzeyde kavramasını geliştirmek ve matematik dilinin kullanılmasında kolaylık ve güven sağlayarak Fen Bilimleri'ne de destek olmaktır (UBÖ, 2007,5, www.ibo.org).

6. Grup (Güzel Sanatlar ve Seçmeli Dersler)

Bu grupta görsel sanatlar, müzik, tiyatro vardır. Bu programda öğrenci tarafından uygulama ve küresel bağlamda yaratıcı çalışma alanlarının araştırılması esastır. Bu bölümde öğrenciler diğer gruplardan belirli dersleri seçebildikleri gibi özellikle okul tarafından hazırlanmış öğretim programından da dersler seçebilir.

Yukarda belirtilen altıgende görüldüğü gibi altı tane ders seçilmesi ve diploma süresini kapsayan iki yıl içinde başarıyla tamamlanması gerekmektedir. Altıgenin içinde yer alan modelin özü Bilgi Kuramı dersi, Uzun Tez ve Yaratıcılık-Etkinlik-Hizmet'ten oluşmaktadır. Disiplinlerarası Bilgi Kuramı dersi, bilginin doğasının incelenmesi sayesinde bütün disiplinler arasında, diğer kültürel perspektiflere saygıyı teşvik ederek, bir tutarlılık oluşturmak amacıyla düzenlenmiştir. Dörtbin kelimeyle sınırlı Uzun tez ise, öğrenciye özel bir ilgi alanını inceleme fırsatı vermekte ve onu bağımsız araştırma ve yazma yetenekleriyle tanıştırmaktadır. Yaratıcılık-Etkinlik-Hizmet ise öğrencilerin sanatsal faaliyet ve spor etkinlikleri ie sosyal/ kamusal faaliyetler katılmalarını sağlamakta, dolayısıyla okul dışındaki yaşamı tanımalarını ve takdir etmelerini sağlamaktadır (UBDP, 2007, 4, www.ibo.org).

Bilgi Kuramı

Programın, öğretim programları açısından getirdiği en büyük yenilik, Bilgi Kuramı dersidir. Bilgi Kuramı, UBDP eğitim programının, eğitim felsefesinin merkezi konumundadır (Alchin, 2004, 169). Bilgi Kuramı dersinde öğrenciler, teknolojinin sağladığı tüm olanaklardan yararlanarak bilginin, üretilen, akıl yürütmeye dayalı, iyi organize edilmiş, değerlendirilmiş bir bütün olduğu, farklı disiplinler arasında bir bütünlüğün ve bağın kurulduğunu öğrenecek, kuramları ve kavramları irdeleyecek;

böylece eleştirel düşünme, analiz yapma, değerlendirme becerilerini geliştireceklerdir (Diploma Programı Eğitim Programı, 2006, www.ibo.org).

Bilgi Kuramı dersi, çeşitli bilgi biçimlerinin köklerini ve geçerliliğini inceler. Dersin içeriği, öğrencinin, UB eğitiminde incelediği çeşitli konuların yanı sıra, okul içinde ve dışında edindikleri deneyimlere, gözlemlere, araştırmalara bağlı bilgilerdir. Ders, öğrencinin bildiğini varsaydığı ve başkalarının bilgi olarak nitelediği kavramları eleştirel bir bakışla irdelemek şeklinde işlenir (DPEP, 2005, www. ibo.org).

İki yılda toplam 100 saat görülmesi gereken Bilgi Kuramı dersi, bilgi öğretimi açısından diğer derslerde izlenen öğretim tarzından farklılık gösterebilir ama tümdengelim, korelasyon ve nesnellik gibi kavramlar ve onların uygulamalarını vermesi yönünden son derece işlevsel sonuçlar sunar. Dersin temelini, sorgulama anlayışı ve tekniği oluşturmaktadır. Ancak bu, öğrencinin amaçlı olarak hata bulmaya çalışması anlamına gelmez. Sorgulama, öğrenciye, diğer dersleri veya konuları daha derinlemesine irdeleme ve sentez yapma alışkanlığının ve becerisinin kazandırılmasına yöneliktir (DPEP, 2006, www. ibo.org).

Bilgi Kuramı dersi, öğrenciye, bilginin bulunması ve yaratılması yönünde kişisel bir görüş açısı verir; dolayısıyla, öğrencinin, eğitimde karmaşa olarak gördüğü noktalarda tutarlı ve dayanıklı fikirlere ulaşma yetisi kazanmasını sağlar.

Bilgi Kuramı dersi, yoğun, ağırlıklı ve karmaşık felsefi görüşlere dayalı olarak değil, güncel, pratik ve işlevsel bilginin bulunması ilkesine bağlı olarak işlenir. Dersin temel unsuru eleştirel düşünme ve analiz yapma becerisinin kazandırılmasıdır (DPEP, 2006, www. ibo.org).

Yaratıcılık-Etkinlik-Hizmet

Yaratıcılık-Etkinlik-Hizmet, UB programının başlıca unsurlarından biridir. Bu çalışmanın amacı, programdaki öğrencilerin yaratıcılığını, spor hayatını ve sosyal yönünü kuvvetlendirmektir. Bu çalışma, okulun UB için görevlendirdiği rehber öğretmenlerinin gözetiminde, öğrenciler tarafından yürütülür. Bu çalışma seçmeli değil, zorunludur. Öğrenci, bu çalışmayı yaparken çevresinden yardım almamalıdır; çünkü UB'nin temel amacı bireylere kendi ayakları üstünde durmalarını öğretmektir (Diploma Programı Okulları Rehberi, 2003, www. ibo.org).

Uzun Tez

UBD Programının önemli bir unsuru olan Araştırma Tezi, seçilen altı dersten birine ait bir konunun derinlemesine incelemesi olarak tanımlanabilir. Tezin amaçları şunlardır (DP, 2006, www, ibo.org):

- Öğrencinin bağımsız araştırma yapması,
- Araştırma sonucunda elde edilen fikirleri,
- Düzenli ve mantıklı bir biçimde bir araya getirmesini,
- Yazılı olarak ifade etme becerisi elde etmesini sağlamaktır.

İki yıllık (dört dönemlik) UB Programı içinde, 1. yılın birinci döneminin sonunda doğru ders ve konu seçimiyle başlayan tez çalışması, tez danışmanının gözetiminde sürdürülür ve ikinci yılın birinci döneminin sonunda tamamlanmış olur. Tez, UB organizasyonunun görevlendirdiği bir uzman tarafından değerlendirilir ve notlandırılır (DP, 2006, www, ibo.org).

Öğrenci tez konusunu, UB öğretim programına uygun olarak seçmek durumundadır. Tez, adayın seçtiği derse ait değerlendirme ölçütlerine göre değerlendirilir.

Tezin uzunluğu, seçilen ders ve konuya göre değişkenlik gösterebilmekle birlikte, ortalama 2500-4000 sözcük arasında olmalıdır. Bu rakama, kaynakça ve dipnotlar dahil değildir.

Tez yazımı, UB öğrencileri için kişisel, akademik ve zihinsel açıdan çok yararlı olmaktadır. Öğrencinin kendine olan güveninin artmasına yardımcı olan bu çalışma, aynı zamanda araştırma, inceleme ve bilgi değerlendirme yöntemlerini uygulayan öğrenciye okuldan üniversiteye geçiş sürecinde önemli ölçüde kolaylık sağlamaktadır (DPM, 2006, www, ibo.org).

Uluslararası Bakalorya Örgütü(UBÖ) yukardakilerin yanında okulların, UBDP'nin gerçekleşmesini istediği şartlarından biri de Okul kütüphanesinin UBDP'nin gereklerini yerine getirecek şekilde oluşturulmasıdır.

Okul yönetimi ve kütüphane çalışanları aşağıdakileri sağlamalıdır.

1. Kütüphanenin, UBDP'nin gerektirdiği biçimde düzenlenmiş olup, öğrenci ve çalışanların kullanımını kolaylaştırması,
2. Kütüphane çalışanlarının kütüphanecilik konusunda yeterli eğitimi almış olup güncel düşünceler ve yeni gelişmeler hakkında bir farkındalığa sahip olmaları,
3. Kütüphane çalışanlarının UBDP'ye katılan öğrenci, öğretmenlerin gereksinmelerini değerlendiriyor olmaları,
4. Kitap, dergi, referans kaynaklarının Bilgi kuramı, Uzun Tez araştırmaları dahil bütün derslerin gereksinmelerini karşılaması,
5. Kütüphane koleksiyonunun korunması ve sürekli yenilenmesi için yıllık bir kütüphane bütçesinin olması,
6. Kütüphane materyallerinin bir kısmının öğretmenlerin mesleki gelişimine ayrılması,
7. Nitelikli kullanım için görsel-işitsel materyallerin yeterli miktar, uygun biçim ve iyi koşullarda hazır şekilde bulunması,
8. Öğrenci, öğretmen ve çalışanlar için bilgi teknolojileri, kaynak araştırmaları için internet erişiminin olması (UBDP, 2007,2, www, ibo.org).

Bu programda öğrenciler ise araştıran, sorgulayan, eleştirel düşünen, sorun çözme becerilerine sahip olarak yetiştirilmektedirler. Öğrenciler bilgi kuramı dersi, bitirme tezi, yaratıcılık-etkinlik-hizmet çalışması, yazdığı denemeler, makaleler, araştırma ödevleri, saha çalışmaları sonuç raporları, laboratuvar raporları, portfolio çalışmaları sırasında okul kütüphanesini yoğun olarak kullanır. Örneğin, sadece Dil A-1 dersinde öğrenciler iki yıl içinde 15 adet edebi eser okur, inceler, yazılı ve sözlü olarak yorumlar. Ayrıca iki Dünya Edebiyatı makalesi yazarlar ve bunlar değerlendirilir.

Makalenin başında kütüphanesi olmayan, okumaya yönlendirilmeyen, Türk Eğitim Sisteminin yetiştirdiği öğrenci profilini anlatmıştık. Kütüphaneyi yoğun olarak kullanan UBDP öğrenci profili ise aşağıdaki gibidir.

UBDP Öğrenci Profili:	
Sorgular	Doğal merakları desteklenmektedir. Amaçlı, yapıcı araştırmalar yapmak için gereken becerileri kazanmışlardır. Öğrenmekten etkin şekilde zevk almaktadırlar ve bu öğrenme sevgisi tüm yaşamları boyunca devam edecektir.
Düşünür	Mantıklı kararlar vermek ve karmaşık sorunları çözmek için düşünme becerilerini eleştirel ve yaratıcı bir şekilde uygulamak konusunda inisiyatif kullanmaktadırlar.
İletişim kurar	Matematik sembollerinden oluşan dil de dahil olmak üzere birden fazla dilde kendilerinden emin bir şekilde fikir ve bilgi alabilmekte ve ifade edebilmektedirler.
Risk alır	Tanımadıkları durumlara korkusuzca yaklaşmaktadırlar ve yeni rolleri, fikirleri ve stratejileri araştırarak güvene ve bağımsızlığa sahiptirler. Cesurdurlar ve inandıkları şeyleri savunma konusunda seslerini duyurmaktan çekinmemektedirler.
Bilgilidir	Okullarımızda global ilgiye ve öneme sahip temaları araştırmaya vakit ayırmışlardır. Bunu yapmakla, önemli bir bilgi birikimi edinmişlerdir.
İlkelidir	Ahlaki mantığın ilkelerini oldukça iyi kavramışlardır. Dürüst ve doğrudurlar, adalet ve hak duygularına sahiptirler.
Duyarlıdır	Başkalarının gereksinim ve duygularına duyarlılık göstermektedirler. Eylem ve hizmete yönelik kişisel bir adanmışlık duygusuna sahiptirler.
Açık-fikirlidir	Diğer bireylerin ve kültürlerin görüş, değer ve geleneklerine saygılıdırlar ve çeşitli bakış açılarını araştırmaya, göz önüne almaya alışkındırlar.
Dengelidir	Fiziksel ve zihinsel dengenin, kişisel sağlığın önemini anlamaktadırlar.
Öğrenmelerini gözden geçirip değerlendirirler	Kendi öğrenmelerini dikkatle gözden geçirmekte, güçlü ve zayıf yönlerini yapıcı şekilde analiz etmektedirler.

Kaynak: (İBKP, 2007, www, ibo.org):

Sonuç: UBDP felsefesi gereği yüksek kaliteli eğitim sunmaktadır. Öğrenciler Diploma Programı altıgen modelinden seçtikleri altı ders ve programın öz elemanlarının (Bilgi Kuramı, Uzun Tez, Yaratıcılık-Etkinlik-Hizmet) gereklerini yerine getirirken okul kütüphanesini çok yoğun olarak kullanırlar. Eğitim programına en büyük desteklerden birini de sürekli yenilenen kaynakları ile okul kütüphanesi verir. Bu konuda yapılacak çalışmalar, öğrencilerin sadece ihtiyaç duydukları materyallere ulaşabilecekleri bir kütüphane yanında, onlara yaşam boyu öğrenmenin de kapılarını açacaktır.

Kaynakça

Aydın, İ. (18.09.2006) Eğitim Bilgiden İbaret Değildir, Radikal, 11.

Balcı, A. Aydın, İ. Yılmaz, K. Memduhoğlu, H.B, Apaydın, Ç. (2007). Türk Eğitim Sisteminde İlköğretimin Yönetimi Ve Denetimi: Mevcut Durum Ve Yeni Perspektifler. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Ve İlköğretim Sistemi Temel Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, Ankara:TED

Canberk, O.M. (2003). Eğitim Sisteminde Katma Değer Yaratmanın Yeri: Eğitim, Executive Excellence Nisan Eki, Rota Yayın: İstanbul, 19-22.

Çömlekçi, K. (1998). TED Okullar Kütüphaneleri “Bilgiye Giden Yol” Toplantısı Sonuç Raporu, TED: Ankara.

Doğan, İ. (2004). Toplum ve Eğitim, Ankara: PegemA Yayıncılık

Eskicumalı, A. (2002). Lise Gerçeği: Problemler Ve Çözümler. 2000’li Yıllarda Lise Eğitimine Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu. TC.İstanbul Kültür Üniversitesi: İstanbul.

Eşme, İ. (26 Mayıs 2004). Eğitim Hayattan Çok Uzak. Radikal, 1-5.

Hake, B. (2006). AB Politikaları Ve Bilgi Ekonomisi: Yaşam Boyu Öğrenme İçin Stratejik Bir Rol. Yaşam Boyu Öğrenme. Haz. F. Sayılan-A.Yıldız. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Horn, R. (2008). Eğitimin Sürdürebilir Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi: TED 80.Yıl Uluslararası Eğitim Forumu “ Eğitim Hakkı Ve Gelecek Perspektifleri.” TED: Ankara.

The IFLA/UNESCO School Library Guidelines.

<http://archive.ifla.org/VII/s11/pubs/sguide02.pdf> adresinden 05.05.2008 tarihinde erişildi

IFLA/ UNESCO Okul Kütüphanesi Bildirgesi. Çev: İnci Onal. 30 Mart 2010 tarihinde www.ifla.org/VIIIsII/Pubs/Slm-tr.pdf adresinden erişildi.

- Kızıltepe, Z. (13 Haziran 2004). Okullardaki Kısır Döngü. Radikal, 6
Millî Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği (22/08/2001) Resmi Gazete,
sayı: 24501.
- Minnesota Standards for Effective School Library Media Programs.
<http://www.selco.info/download/attachments/3771372/standardselements.pdf?version=1> adresinden 05.05.2008 tarihinde erişildi.
- Satıcı, A. Kuru, M. Arslan, H. (2006). Devlet ve Özel İlköğretim Okullarının Etkililiğinin Araştırılması. Eğitim ve Bilim, 31,(142), 15-25.
- School Library Standards for Programs and Facilities.
<http://www.sldirectory.com/libsf/resf/evaluate.html> adresinden 05.05.2008 tarihinde erişildi.
- Summak, A.E. (2000). Gençler Burada Gelecek Nerede? : Lise Gençliğinin 2020 Yılına İlişkin Algıları. Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 22, 291-311.
- TED 80.Yıl Uluslararası Eğitim Forumu “ Eğitim Hakkı Ve Gelecek Perspektifleri.” (2008). TED: Ankara.
- UBÖ; UBDP ile ilgili tüm bilgilere www.ibo.org adresinden 4.03.2008 tarihinde erişildi.
- Vizyon 2023 Teknoloji Öngörü Projesi. (2005). Tübitak: Ankara.
- Vorkink, A. (2006). Türkiye'nin Eğitim Sisteminin AB Üyeliği İçin Hazırlanması. Dünya Bankası: Antalya.
- Yavuzer, H. (2005). Gençleri Anlamak, İstanbul: Remzi.
- Yükseler, A. (2001). Sorgulasak mı, Veya Nasıl Sorgulasak ? Cumhuriyet.Bilim Teknik, 764, 17.
- Zeylan, U. S. Editör. (2007). Eğitimin Değeri ve Gençlik. Bilgi Üniversitesi: İstanbul.